

Kutseharidusprogrammi 2019-2022 seletuskiri

Sisukord

1. Programmi taust ja vajalikkuse põhjendus.....	1
2. Programmi eesmärk ja mõõdikud	6
3. Programmi meede ja tegevused.....	7
3.1 Meede 1: Õppes osaluse kasv ning lõpetajate parem vastavus tööturu vajadustele	7
4. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad muud poliitikainstrumendid	10
5. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele.....	13
6. Programmi juhtimiskorraldus.....	13
7. Tegevuskava.....	14

1. Programmi taust ja vajalikkuse põhjendus

Tööturul osalevate inimeste teadmised ja oskused määravad suuresti selle, kui edukad on Eesti ettevõtted ja milline on Eesti majanduse arenguperspektiiv tervikuna. Eesti tööturu jaoks vajaliku kvalifikatsioonitasemega töötajate ettevalmistamiseks on vaja kindlustada, et kutseharidussüsteemis pakutavad õppimisvõimalused oleksid kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega ning arvestaksid tööturu arenguvajadustega. Eestis on erialase hariduseta tööjõu suur osakaal olnud pikalt probleemiks ja on jätkuvalt suureks väljakutseks ka tulevikus. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ on seatud järgmised eesmärgid: vähendada põhihariduse või madalama haridustasemega õpinguid mittejätkavate noorte (18–24) osakaalu, suurendada täiskasvanute (25–64) elukestvas õppes osalemise määra ning vähendada eri- ja kutsealase hariduseta täiskasvanute (25–64) osakaalu. Kutseharidusprogramm toetab nimetatud ja ka teiste EÕSi eesmärkide saavutamist ja kitsaskohtade ületamist. Kutseharidusprogrammi sihtrühmadeks on kõik kutseharidussüsteemis osalejad.

1.1. Olukorra kirjeldus

2018/19. õppeaastal tegutseb Eestis 32 kutseõppeasutust. Nende seas on 26 riigikutseõppeasutust, 2 munitsipaalkooli ja 4 erakooli, õppeasutuste arv on järjest vähenenud. Lisaks pakuvad kutseõpet 6 rakenduskõrgkooli. Kutseõppeasutuste taristu kaasajastati suures osas Euroopa Regionaalarengu Fondi perioodide 2004–2006 ja 2007–2013 toetuste abil, sh valminud või renoveeritud on õpilaskodud, mis aitab parandada kutseõppe kättesaadavust. Esimesel perioodil (2004–2006) renoveeritud ja sisustatud praktikabaasid vajavad lähemal 5 aastal ülevaatus ning osalist kaasajastamist, kuid kindlasti mitte samas mahus kui ERFi toel tehtud investeeringud.

Kutsehariduse tasemeõppe õpilaste arv on viimastel aastatel olnud langustrendis. 2018/19. õppeaastal on kutseõppes õppivate õpilaste arv võrreldes eelmise õppeaastaga 756 õpilase võrra langenud. Aastatel 2011–2018 on õpilaste arv vähenenud kokku ca 3600 õpilase võrra. Eelkõige on vähenenud kutsekeskharidusõppe õpilaste arv (ca 5400 õpilast).

Põhikoolilõpetajate jagunemine kutse- ja üldkeskhariduse vahel pole viimasel kümnel aastal oluliselt muutunud. Aasta 2020 eesmärgiks on jaotus 35/65, kuid viimasel viiel aastal on kutsehariduse valinud 26–28% ja üldkeskhariduse 69–70% põhikooli lõpetajatest. Edasiõppimisvalikute erinevused on ligi viiekordsed: suuremate linnade eesti õppekeeleaga kooli lõpetanud tüdrukutest valis 2015/16 õppeaastal kutsehariduse ca 10%, Ida-Virumaa venekeelsetest noormeestest 51%. 2016. aastal oli 25–64 aastaste seas erialase hariduseta inimeste osakaal 28,5%, s.o hinnanguliselt u 205 000 inimest. Seetõttu on hea näha, et kutseõppes on viimastel aastatel kasvanud täiskasvanud õpilaste (vanuses 25+) arv.

2017. aastal läbi viidud Eesti kutseõppe 2015.-2016. aasta vilistlaste uuringu järgi on lõpetanud läbitud õpingutega rahul. Enam kui 90% vilistlastest on rahul nii kooli kui õppekava/eriala valikuga, samuti õppeasutuste füüsilise õppekeskkonnaga. Enim rahulolematust põhjustasid õppetöö korraldus ja praktikavõimalused, nende aspektidega ei olnud rahul 17% vastajatest.

Probleemiks on, et suur osa noortest ei jõua 20.–24. eluaastaks keskhariduse omandamiseni (2016. aastal ca 17%). 2013. aastal kutsekeskharidusõpet alustanutest oli 2017. aastaks nominaalajaga õpingud lõpetanud 49% õpilastest. Katkestamise kutseõppes ei ole vähenenud. 2017/18. õppeaastaloli see 20,4% (2014/15. õa 20,3%). Kutsekeskharidusõppes oli see 16,5% (2014/15. õa 17,3%). Tugiteenuste kättesaadavus õpilastele on siiski endiselt probleemiks. Ehkki tugispetsialistide arv kutseõppeasutustes on pisut kasvanud, ei ole tugisüsteem siiani terviklikult rakendunud ning teenuste kättesaadavus õpilastele ei ole kõigis õppeasutustes tagatud¹. Selleks, et saada paremat ülevaadet tugiteenuste kättesaadavuse kohta, viidi 2017. aastal läbi tugisüsteemide uuring, mille järgselt on rakendatud meetmeid tugisüsteemide arendamiseks koolides.

Kutseõppeasutuse seadusega loodi 2013. aastal seadusandlik raamistik kutseharidussüsteemi korralduse ja õppekavade süsteemi uuendamiseks ning kutseõppe kvaliteedi ja konkurentsivõime tõusuks. Uuendused töötati välja ja nende rakendamist toetati aastatel 2008–2014 mitmete Euroopa Sotsiaalfondi programmide raames ning riigieelarvest rahastatud kutseõppe õppekavade reformi vahendeist. Ulatuslikult arendati riiklikke ja kooli õppekavasid sh laiendati põhikoolijärgsete õppekavade valikuid. Korraldati täienduskoolitusi õpetajatele, loodi uusi õppevahendeid ja rakendus akrediteerimissüsteem. Kutseõppe sisulise kvaliteedi kindlustamist toetasid ka ELi vahendite toel ellu kutsutud programmid „Kutsete süsteemi arendamine“, „Kutseõppe sisuline arendamine 2008–2013“, „E-õppe arendamine kutsehariduses“ ja „Kutsehariduse populariseerimine“. Tugevalt on kutsehariduse kvaliteedi tõusu toetanud kutseõppeasutuste taristu ja õppeseadmete uuendamine.

2019. aastal jõustuvad Kutseõppeasutuse seaduse muudatused, millest olulisemad muudatused võrreldes kehtiva regulatsiooniga on alljärgnevad:

- 1) Muudetakse kutseõppe rahastamispõhimõtteid. Olulisema muudatusena **kaotatakse riiklik koolitustellimus selle kehtivas vormis**. Eelnõu kohaselt saavad koolid paindlikumalt reageerida nii haridusnõudlusele kui ka tööturu vajadusele piirkonnas, seejuures suureneb koolide autonoomia ja vastutus vajalike erialaspetsialistide koolitamisel. **Koolide rahastamine riigieelarvest hakkab toimuma tegevustoetusega, mis jaguneb baas- ja tulemusrahastamiseks**. Baasrahastamine tagab stabiilsuse koolile pandud ülesannete täitmiseks ning kooli eelarve ei sõltu edaspidi pelgalt õpilaste arvu muutustest. Tulemusrahastamise komponendi ülesandeks on motiveerida koole põhiülesannet edukalt täitma. Lisaks tuuakse rahastamismäärus Vabariigi Valitsuse otsustustasandilt haridus- ja teadusministri määruseks „Kutseõppe rahastamise põhimõtted ja komponendid ning nende rakendamise tingimused ja kord“.
- 2) Tasemeharidusele paindlike ligipääsuvõimaluste avardamisega antakse kutseõppeasutusele võimalus **avada õppekavu, mis ei ole otseselt seotud erialaõppega, vaid erialavalikuks ettevalmistamisega (kutsevaliku õppekavad)**. Eeskätt on see vajalik sihtrühmale, kes võimete- või huvikohast kutsevalikut peale põhikooli teha ei taha või ei oska, pole pääsenud seetõttu õppima või on katkestanud alustatud õpingud kutseõppes või gümnaasiumis. Õpe koosneb nii erinevaid erialasid tutvustavast praktilisest õppesest ning vajadusel ka üldharidusliku sisuga tasandõppesest.
- 3) Kutseõppeasutustel avaneb võimalus korraldada **üldharidusõpet mittestatsionaarses õppevormis** koolikohustusliku ea ületanud sihtrühmale. Muudatust aitab rakendada välja kujunenud kutseõppeasutuste võrk, mis katab kõik maakonnad ning tagab ligipääsu õppele. Õpilastel tekkib võimalus valida valikkursusi ka erialaõppe moodulitest, mis võib ajendada teadlikke karjäärivalikuid.
- 4) **Uus kvaliteedi hindamise protsess** lähtub kujundava hindamise põhimõttest, mille rakendamiseks on vaja kaotada otsene seos hindamise tulemuse ja õppe läbiviimise õiguse vahel. Seega omistatakse koolidele, kelle õppekavarühmadel on täisakrediteering, uues

¹ 2016/17. õppeaastal töötab kutseõppeasutustes 24 tugispetsialisti (7 eripedagoogi, 9 koolipsühholoogi ja 9 sotsiaalpedagoogi). Tugispetsialistide ametikohad olid loodud 15 kutseõppeasutuses (Allikas: EHS, 10.11.2016). 2015/16. õppeaastal oli kutseõppeasutustes tööl 26 tugispetsialisti 14 kutseõppeasutuses.

süsteemis tähtjatu õppe läbiviimise õigus ning kohustus osaleda kvaliteedi hindamise protsessis vähemalt kord kuue aasta vältel. Kvaliteedi hindamine mõjutab õppe läbiviimise õigust vaid juhul, kui selle tulemusel ilmnevad olulised mittevastavused hindamiskriteeriumitele ning eelnõuga luuakse võimalus õppe läbiviimise õiguse kehtetuks tunnistamiseks õppekavarühmas. Hindamistegevust korraldab eelnõu kohaselt ministeerium, kellel on õigus volitada see omakorda pädevale riigiasutusele või sihtasutusele. Hindamisotsused teeb hindamiskomitee, mille moodustab ning töökorra kinnitab Haridus- ja Teadusministeerium või volitatud riigi sihtasutuse või halduskoostöö seaduse alusel valitud asutuse nõukogu.

5) Õpetaja lähtetoetuse tingimuste muutmine ning väljamakse ühes osas.

Analoogselt PGSi õpetaja lähtetoetuse tingimustega eemaldati piirang Tallinnasse ja Tartusse tööle asuvatele õpetajatele lähtetoetuse saamiseks. Erinevalt PGSis sätestatud laiendati kutseõpetajatele lähtetoetuse saamise tingimusi viisil, mis jätab kutsekoolis tööle asunud õpetajale pikema aja otsustamiseks, kas asuda kõrghariduse tasemel õpetajakoolitusse või tõendada oma kolme aasta jooksul kogunenud kompetentse kutsetunnistuse saamisega. Sihtrühma kuuluvad kutseõpetaja kuuendale ja seitsmendale tasemele vastavad õpetajad.

6) Lähtetoetuse võimaldamine tugispetsialistidele. Eesmärgiks on seada tingimused analoogselt PGSile.

7) Sihtrühma muudatus koolilõuna toetuse taotlejate osas.

Olulise muudatusena on eemaldatud vanusepiirang – koolilõuna toetust hakkavad saama kõik keskhariduseta statsionaarses õppevormis õppijad.

1.2. Kutsehariduse väljakutsed

Kutseharidussüsteemi suurimad arenguvajadused lähiaastatel on muuta kutseõppe enam tööturu tulevikuvaadet arvestavaks. Oluline on tegeleda edasi kutseõppe kvaliteediga ehk eelkõige õpetada ja toetada kutsekeskhariduses ja ka teistel õppekavadel õpilast viisil, et tal oleks võimalus ja motivatsioon nii oma õpinguid lõpetada kui neid tulevikus elukestvalt jätkata.

Eesti tööandjatele vajaliku kvalifitseeritud tööjõu kindlustamiseks ning kutsehariduse lõpetaja tööle saamise võimaluste parandamiseks tuleb tööjõuvajaduse prognoosides arvestada tööturu ja rahvastikunäitajate muutustega. Koostöös haridusasutuste, sh põhikoolidega ning tööandjate esindajate ja erialaliitudega on vaja tõsta potentsiaalsete kutseõppurite ja neid suunavate vanemate teadlikkust õppe- ja karjäärivalikutest (vältides seejuures soostereotüüpide põlistamist) ning valmisolekut kutseõppeks ning sealt edasi tööturule sisenemiseks. Kutsehariduse hea maine ja kutsete väärtustamine ühiskonnas nõuab tööandjate ja haridussfääri ühist pingutust. Õppekavade valik ja õppetöö korraldus peavad vastama nii õppurite kui ka tööandjate ootustele, arvestama võrdsete võimaluste loomise ja võrdse kohtlemise põhimõtteid. Erivajadusega inimestele kutseõppe pakkumisel on mõeldavaimatüüpi riigi tasandi koostöö ja kompleksne lähenemine: koostöö sotsiaalsfääriga, haridusliikide ülene koostöö, Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi tihedam koostöö.

1. Huvigruppide ja sihtrühmade kaasamine (programmi tegevused 1.1., 1.3., 1.4. ja 1.5)

Majanduse struktuursed muutused nõuavad töötajatelt kõrgemat kvalifikatsiooni ja nüüdisaegseid oskusi. Muutuva tööturu vajaduste paremaks arvestamiseks on EÕSi Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi raames (vt 4.1.) loodud tööjõuvajaduse seire-, prognoosi- ja tagasisidestamise süsteem (OSKA). OSKA analüüsid ja prognoosid annavad sisendi kutseõppe sisu ja koolitusmahu kavandamisele. Erinevates OSKA valdkondlikes prognoosides kirjeldatud ettepanekute elluviimine on üheks 2019-2022 programmi olulisemaks väljakutseks.

Sisulise (kvalitatiivse) muutuse saavutamiseks ei piisa tööandjate poolt kutseõppele esitatavatest ootustest. Võtmetähtsusega on tööandjate aktiivne ja sisuline osalus kutseharidussüsteemi arendamises, sh õppijatele praktikakohtade ja töökohapõhise õppe võimaluse pakkumisel, oma töötajate elukestvas õppes osalemise soodustamisel jne. Eesmärgiks on tööandjate poolne kutsehariduse väärtustamine ja kutsesüsteemi üldlevinud tunnustamine. Tööandjate senisest aktiivsem kaasamine kutseõppe sisu kujundamisse ning õppe läbiviimisse on olulised õppe ajakohasuse ja kvaliteedi tagamisel. Praktilise väljaõppe kvaliteedi tõstmiseks on tööandjate ja koolide koostöös vaja tõhustada praktikakorraldust ja laiendada töökohapõhise õppevormi pakkumist. Vaja on suurendada tööandjate ja laiema avalikkuse teadlikkust kutseõppes toimunud uuendustest ning jätkata uue õppekavasüsteemi tutvustamist.

Piisava hulga kutsequalifikatsiooniga tööjõu tagamisel on probleemiks, et põhikooli lõpetajate seas on kutseõppe võrreldes gümnaasiumiga ebapopulaarsem haridusvalik. Tuleb jätkata kutseõppe, õpitavate erialade ja kutsete populariseerimist nii haridusasutustes kui ka avalikkuses ning kaasata sellesse senisest rohkem tööandjaid ja kutseõppeasutuste vilistlasi, et info oleks võimalikult asjakohane.

Kutseõppeasutuste nii uute kui praeguste õpetajate ning töömaailma praktikute kaasamisel on oluline, et kutseõpetajate palk oleks konkurentsivõimeline ja võimaldaks koolil palgata oma ala väga häid spetsialiste. Õpetajate oskused ning teadmised mõjutavad otseselt õppe kvaliteeti ning tulemuslikkust.

1.2.1. Töökohapõhise õppe laiendamine (tegevus 1.1. ja EÕSi Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi raames (vt 4.1.))

Töökohapõhise õppe eeldus ja eelis on kutseõppeasutuse, õpilase ja tööandja tihe koostöö. Tööandja osalus õppeprotsessis tagab õppe sisu vastavuse tööturul nõutavale. Õpilasele annab töökohapõhine õpe võimaluse omandada vajalikud oskused töökohal.

Töökohapõhine õppevorm on Eestis seadustatud alates 2007. aastast, kuid ei ole laiemat populaarsust saavutanud. 2018/2019. õppeaastal oleme jõudnud 1728 õpipoisiõppes oleva õpilaseeni, mis on umbes 7% kõikidest kutseõppeasutuste õpilastest. Arvestades õpipoisiõppe käivitumisega seotud väljakutseid ning Eesti tööturu struktuuri, saab seda pidada heaks näiteks hariduse ning ettevõtjate koostööst.

Siiski on mitmeid olulisi sektoreid, kus teadlikkust õpipoisiõppe võimaluste pakkumisest tuleb suurendada. Piloteerima peab ka erinevaid töökohapõhise õppe mudeleid, et leida aastaks 2020 just ettevõtete ja õppijate (eriti põhikooli ja gümnaasiumi lõpetajate) soovidega kõige paremini haakuvad vormid.

1.2.2. Kutseõppe kvaliteedi hindamine ja kindlustamine (tegevused 1.1., 1.2., 1.3. 1.4. ja EÕSi Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi raames (vt 4.1.))

Kutseõppe akrediteerimise süsteem toetab kutseõppeasutusi nii enesehindamisel kui ka muudatuste juhtimisel. Riikliku tunnustamise protsessi usaldusväärsus võimaldab pikendada õppe läbiviimise õigust akrediteerimise edukalt läbinud õppekavarühmades. Uue õpikäsituse eesmärkidest lähtuvalt saab akrediteerimist läbiviiva asutuse töös aktuaalseks akrediteerimisel kasutatavate hindamiskriteeriumite uuendamine, väljundipõhiste õppekavade rakendamise ja õppijakeskse õppe-kasvatuse protsessi kui terviku hindamine, aga ka õpetajate ja koolimeeskondade valmisoleku seiramine. Juhtimisotsuste ja poliitikavalikute tegemisel arvestab Haridus- ja Teadusministeerium akrediteerimise tulemuste analüüsi ning akrediteerimise käigus saadud ettepanekud jõuavad süsteemselt õppeasutuste aastastes tegevuskavadesse. 2019 minnakse üle akrediteerimise süsteemilt kvaliteedihindamise süsteemile, mis põhineb koolide sisehindamisel ning kus välised eksperdid annavad soovitusi parendustegevusteks. Hindamine ei lõppe enam tähtajalise tegevusloaga vaid tegevusluba (õppe õigus) antakse tähtajatult, koos kohustusega välishindamine iga 6 aasta tagant siiski läbida. Selline süsteem kasvatab koolide vastutust ning arendab kvaliteedi tagamise kultuuri. Juhul kui parendustegevuste maht on väga suur, on vastutaval ministril õigus algatada riiklik järelvalve ning tegevusluba lõpetada.

1.2.3. Kutseõppe katkestamise vähendamine (tegevus 1.2.)

Kõrge õpingute katkestamise määr mõjutab oluliselt seda, et tööturule oodatud erialase haridusega lõpetajaid ei ole piisavalt. Katkestamis põhjuste ja toetusvajaduste mitmekesisus raskendab õppest väljalangemise ohus olevate õpilaste märkamist. Õpilaste motivatsioon valitud õppekaval edukalt õppida ja nominaalse õppeajaga lõpetada on tihti seotud eelneva õpiharjumuse või sotsiaalsetest probleemidest tulevate põhjustega. Õppe katkestamise ennetamiseks ja õppe kättesaadavuse tagamiseks tuleb koolides pakkuda tugiteenuseid ja arendada riiklike toetuste süsteemi. Samuti tuleb jätkata uuenduslike õppekorralduslike meetmete piloteerimist õppe katkestamise vähendamiseks ning kutseõppele ligipääsu parandamiseks kõigis kutseõppe sihtrühmades, sh kutsevaliku õppekava loomist ja rakendamist ning õppekavarühmapõhise vastuvõtu hea praktika levitamist koolides ning erinevate haridusasutuste vaheliste ja koostöö põhinevate õppekavade rakendamist.

1.2.4. Kutsekeskhariduse tähtsustamine (tegevus 1.2., 1.3., EÕS Tööturu ja õppe tihedama seostamise programm (vt 4.1.), EÕS üldharidusprogramm (vt 4.4.), tegevuskava „Eesti keelest erineva ema- või kodukeelega täiskasvanute keeleõppe arendamine 2015-2018 (2020)“ (vt 5.6.) ja EÕS Täiskasvanuhariduse programm (vt 4.5.))

Kutseõppe rahastamismudel peab toetama kutsekeskharidusõppe sisu, kvaliteeti, korraldust ja tulemuslikkuse parenemist. Kutsekeskharidusõppes pakutavate erialade valik, õppe sisu, maht ja kvaliteet peavad olema vastavuses nii regiooni tööturu kui ka õpilaste vajadustega ning kutsekeskharidusõppe korraldus peab tagama õppe kättesaadavuse ka täiskasvanud õppijatele, sh töötamist ja õppimist ühendavatele õppijatele. Kutsehariduse maine tõstmiseks tuleb suurendada põhikoolide ja gümnaasiumide lõpetajate teadlikkust kutseõppe võimalustest, parandades seejuures teadmisi nii erialade, õppeliikide, õppimistingimuste kui ka praktika ja töötamise võimaluste kohta. Üldhariduskoolide õpilaste ja õpetajate ja lapsevanemate seas, aga ka ühiskonnas laiemalt on vaja kujundada kutsehariduse suhtes positiivsem hoiak.

Koolides tuleb tagada tugiteenuste kättesaadavus, sh nõustada õpilaskandidaate, kes kahtlevad kutsevalikus. Õpilastele, kes on põhihariduse omandanud eesti keelest erinevas keeles, tuleb vajadusel pakkuda täiendavat eesti keele õpet ja praktikavõimalusi eestikeelses keskkonnas, et nad suudaksid eesti keeles õppida ja edaspidi tööturul edukalt toime tulla.

1.2.5. Kutseõppe rahastamismudeli uuendamine ja õppekohtade tagamine (tegevus 1.3.)

Kutseõppe rahastamismudeli ülesanne on tagada kutseõppe kättesaadavus ning suunata koolide arengut ja tegevust seatud eesmärkide saavutamisel.

2018. aasta algusest rakendatakse kutsehariduse uut rahastamismudelit, mis jaguneb baas- ja tulemusrahastamiseks. Baasrahastamine tagab stabiilsuse koolile pandud ülesannete täitmiseks ning kooli eelarve ei sõltu edaspidi pelgalt õpilaste arvu muutustest. Tulemusrahastamise komponendi ülesandeks on motiveerida koole põhiülesannet edukalt täitma. 2019. aastast hakkab koolide rahastamine riigieelarvest toimuma tegevustoetusega.

2019. aastast muutub koolituskohtade kavandamise ja kinnitamise protsess. Riiklik koolitustellimus senisel kujul kaotatakse. Koolituskohtade kinnitamine toimub järgmise skeemi alusel:

- 1) Kõiki sotsiaalseid partnereid koondav kutsehariduse nõukoda kinnitab koolituskohtade üldarvu, tuginedes tööturu prognoosidele ja OSKA soovitudele.
- 2) HTM kinnitab tegevustoetuse käskkirjaga kutseõppeasutuste koolituskohtade mahud valdkonniti, vajadusel õppekavarühmiti või õppekavati. Lisaks võib tegevustoetuse käskkirjas sätestada koolile arendusülesandeid.
- 3) kool koostab koolituskohtade kava õppevaldkonniti, vajadusel õppekavarühmiti või õppekavati ja esitab selle kooskõlastamiseks kooli nõunike kogule.
- 4) Kooli nõunike kogu, kes esindab sotsiaalseid partnereid iga kutseõppeasutuse juures, kooskõlastab koolituskohad vastavalt vajadusele.
- 5) Kooli nõukogu kinnitab koolituskohad sh õppeteenustasuga kohad.

1.2.6. Kutseõppeasutuste võrgu optimeerimine ja õppekeskkonna ajakohastamine (tegevus 1.4. ja EÕSi Koolivõrgu programm (vt 4.6.))

Aastatel 2015-2016 on demograafilisi trende arvestades analüüsitud koolivõrgu paiknemist. Linnastumine ning kutseõppesse suunduvate noorte osakaalu võimalik kasv suuremates linnades toovad kaasa vajaduse uute õppekohtade järele ja seda just maapiirkondadest linna siirduvate noorte arvelt. Samas peab riik tagama kutseõppe kättesaadavuse igas maakonnas. Seetõttu jääb jätkuvalt vaatluse alla õppetotstarbelise taristu kasutus maapiirkondades ning erinevate toimemudelite otsimine (ühise juhtimise all olevad koolid, erinevate õppeliikide toomine ühte asutusse jms rätseplahendused). Tehnoloogia arengut arvestades vajavad õppebaasid pidevat kaasajastamist ja ka neis kutseõppeasutustes, kus õppijate arvud demograafiliste muutuste tõttu on vähenenud.

1.2.7. Digipööre kutsehariduses (tegevused 1.1., 1.4. ja EÕSi Digipöörde programm (vt 4.2.))

Digipööre kutsehariduses puudutab nii üldise digipädevuse kui ka erialaomaste digipädevuste omandamist, digivahendite kasutamist õppetöös ja digiõppevara. Üldeesmärk on rakendada õppimisel ja õpetamisel kaasaegset digitehnoloogiat otstarbekamalt ja tulemuslikumalt, parandada õpilaste ja õpetajate digioskusi ning tagada ligipääs uue põlvkonna digitaristule. Vajalik on piloteerida moodulite üleviimist tervikuna e-õppe vormi ja simulaatorite ühiskasutust kutseõppeasutustes.

2. Programmi eesmärk ja mõõdikud

Kutseharidusprogrammi eesmärk on luua Eesti elanikkonnale nende vajadustele ja võimetele vastavad kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega kutseõppe võimalused, mis vastavad tööturu arenguvajadustele.

Programm aitab kaasa järgmiste EÕSi eesmärkide täitmisele:

- eesmärk 1: Muutunud õpikäsitlus
- eesmärk 3: Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus

Programm aitab kaasa järgmiste EÕSi ja teiste programmide mõõdikute täitmisele:

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
						sihttase				
Madala haridustasemega mitteõppivate 18–24-aastaste osakaal (%) ²	9,7	12,0	12,2	10,9	10,8	<10,0	<9,5	<9	<9	<9
Õppetöö katkestajate määr (%) kutseõppeasutustes (kutsekeskhariduse tasemel 1. õppeaastal)	25,8 (12/13)	25,6 (13/14)	24,7 (14/15)	22,4 (15/16)	22,4 (16/17)	22	21	<20	<20	<20
Eri- ja kutsealase hariduseta täiskasvanute (25–64) osakaal (%) ³	29,2	29,5	28,9	28,5	28,6	26	25,5	25	25	25
Täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr (%) ⁴	12,6	11,6	12,4	15,7	17,2	18	19	20	20	20
Keskhariduse omandanute osakaal 4 aastat pärast põhikooli lõpetamist	78,6	78,0	76,8	75,5	79,5	78	80	82	82	82

² Eurostati andmed

³ Eesti Statistikaameti andmed

⁴ Eurostati andmed. Mõõdiku arvutamisel lähtutakse Eesti tööjõu-uuringust ning see kajastab küsitlusele eelnenud nelja viimase nädala jooksul tasemehariduses või koolitusel osalenute osatähtsust 25–64-aastaste hulgas. Elukestvas õppes osalemise hulka loetakse nii osalemine tasemeõppes kui ka koolitustel.

3. Programmi meede ja tegevused

3.1 Meede 1: Õppes osaluse kasv ning lõpetajate parem vastavus tööturu vajadustele

Meetme tulemusmõõdikud:

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
						sihttase				
1–3 aastat tagasi kutsehariduses õpingud lõpetanud 20–34-aastaste inimeste tööhõive määr (%); Allikas: Eurostat	-	79,6	83,2	82,1	selgub 2019	>80	>80	>80	>80	>80
Kutseharidussüsteemi osapoolte rahulolu kutseõppe toimimisega ⁵ ; meetoodika ja allikas: täpsustamisel				90,2 ⁶ (kooliga)/ 81,2 (töoga)	1. mõõt - mine					määratakse 1. mõõtmisel

Meetme sihtrühmad

Kutseõpet pakkuvate asutuste õpilased ja töötajad, samuti täiendus- ja ümberõppes osalejad ning tööandjad.

Meetme partnerid

Teised ministriumid, riigiasutused, riigi sihtasutused ja sotsiaalpartnerid, st töötajate, tööandjate esindusorganisatsioonid, kutseühendused ning ettevõtted ja asutused, samuti kohalikud omavalitsused.

Tegevus 1.1: Kutseõppe kvaliteedi ja õppekorralduse arendamine

(EÕS 1.1.2., 3.2.1., 3.2.2., 5.5.3. ja 5.5.6.)

2017. aastal rakendusid kõik nõ „uue põlvkonna“ õppekavad, mis on kutsestandardeist lähtuvad, väljundipõhised, kvalifikatsiooniraamistiku tasemetele 2–5⁷ koostatud, senisest praktilisemad ja eelduste kohaselt ka paindlikuma õppekorraldusega. Kutseõppe lõpetajate konkurentsivõime tagamiseks ja edasiõppimisvalmiduse tõstmiseks on oluliseks arengusuunaks kutsekeskharidusõpingute üldharidusliku sisu, mahu ja valikute ümberkujundamine, võtmepädevuste ja erialaõppe tulemuslik loimimine ning üldpädevuste omandamine kutseõppe kõigis õppeliikides⁸.

⁵ Keskselt, regulaarselt läbiviidav uuring, mis on aluseks EÕSi vastava näitaja mõõtmiseks

⁶ 2015.–2016. a kutseõppe õppurite ja vilistlaste rahulolu uuring: 90% ca kutseõppe lõpetajatest ja õppuritest on õpingutega rahul. Õpetajate tööga rahulolu on samuti kõrge: 81% on tööga väga rahul.

⁷ Kutseõppe toimub Eesti Kvalifikatsiooniraamistiku tasemetel 2–5. Tasemetel 2 ja 3 toimub varasema haridusnõudeta esmaõpe, õppe maht on kõige väiksem (õppeaeg alates 2–3 kuust) ning enamasti valmistatakse lihtsamateks ametiteks. Kutseõppe 4. tasemel toimub põhihariduse omandanule esmaõpe, sh kutsekeskharidusõppe, ja jätkuõppe, mille eelduseks on varasema 4. taseme kutse (või vastavate kompetentside) olemasolu. Kutsekeskharidusõppe lõpetamisel omandatakse lisaks kutsele ka keskharidus, õppe maht on kõige suurem (õppeaeg kutsekeskharidusõppes reeglina 3 aastat). Kutseeriharidusõppes ehk 5. taseme kutseõppes (mitte segi ajada rakenduskõrgharidusega, s.o kõrghariduse kvalifikatsiooniga 6. tasemel) toimub esmaõpe keskhariduse omandanule ja jätkuõppe neile, või 5. taseme kutse (või vastavad kompetentsid) omandatud.

⁸ Kutseõppe õppekavad koosnevad moodulitest. Moodulid jagunevad põhiõpingute, valikõpingute ja üldõpingute mooduliteks. Põhiõpingute moodulitega määratakse kutse-, eri- ja ametialal tegutsemiseks vajalikud õpiväljundid ja kohustuslikud spetsialiseerumisvalikud. Põhi- ja valikõpingute moodulite õpiväljundid kirjeldatakse kutse- ja erialaste teadmiste, oskuste, iseseisvuse ja vastutuse ulatuse, õpipädevuse, suhtluspädevuse, enesemääratluspädevuse, tegevuspädevuse, infotehnoloogilise pädevuse ning algatusvõime ja ettevõtlikkuspädevuse kaudu. Üldõpingute moodulid (keel ja kirjandus, võõrkeel, matemaatika, loodusained, sotsiaalsained, kunstiained ja eesti keel teise keelena) hõlmavad kõigi kutsekeskhariduse õppekavade ühiseid võtmepädevuste õppe õpiväljundeid.

Õppeasutused arendavad oma õppekavu, arvestades töömaailma vajadusi ja seost kutsequalifikatsioonisüsteemiga.

Tegevuse raames:

- analüüsitakse õppekavade süsteemi, õppekavareformi tulemusi ja mõju ning sellest tulenevalt kavandatakse parendustegevusi õppekavasüsteemis - nii kooli kui ka riiklike õppekavade sisus ja mahus ning õppijakesksemas õppekorralduses;
- arendatakse välja nõustamiskompetents koolide õppekavade sh koostöös sündivate õppekavade väljatöötamise ning rakendamise toetamiseks, sh fookusega nii kooli- kui töökohapõhises õppevormile, võtmepädevuste ning erialaõppe loomimisele ja moodulipõhise hindamise arendamisele;
- rakendatakse ellu kvaliteedihindamise uuendatud kontseptsiooni, mis muudab õppeasutuste hindamise rohkem tagasisidesstavaks ning parendustegevustele orienteerituvaks..
- vastavalt 2018. aastal muudetud kutseõppeasutuse seadusele rakendatakse kutsevaliku õppekavad..
- töötatakse välja ettepanekud kutsemeistrivõistluste formaadi uuendamiseks eesmärgiga kasutada võistlusi nii kutsehariduse populariseerimiseks kui ka õpilaste ja õpetajate arendamiseks ning toetamiseks. Osaletakse rahvusvahelistel kutsemeistrivõistlustel, millest suuremad on WorldSkills ja EuroSkills. See annab võimaluse hinnata õpilaste kutseoskuste taset võrdluses teiste riikide õppurite omaga ning tutvustada Eesti kutseharidust laiemalt.
- tagatakse, et ühtse õpilaste ja vilistlaste tagasisidesüsteemi ning lõpetajate jälgimise arenduste raames oleks võimalik eraldi analüüsida kutsekoolide õpilaste, õpetajate, tööandjate ja vilistlaste rahulolu.
- soodustatakse üldhariduskoolide aga ka kõrgkoolide ning kutseõppeasutuste koostööd, sh otsitakse võimalusi paindlike üleminekute loomiseks, tehakse paremat teavitustööd valikute kohta jms.
- kutseõppeasutuste sisseastumisprotsessi tulemuslikuks ja õppijakeskseks korraldamiseks on tehtud muudatused haridus- ja teadusministri määruses „Õpilase kutseõppeasutusse vastuvõtu kord“. Vastuvõtu õiguslik regulatsioon toetab õppekorralduse suurenenu paindlikkust (sh aastaringne vastuvõtt) ning elektroonilist asjaajamist.
- töötatakse välja IT-Akadeemia kontseptsioon ning rakendamise ettepanekud kutsehariduses.

Tulemus: Kutsehariduspoliitikat kavandatakse tihedas koostöös huvipooltega ja teiste haridustasemetega, kaasatute võrgustik on laienenud ja koostöö regulaarne. Selle tulemusena on kutseõppe õppekavasüsteem terviklik, õppekavad on ajakohased ja ühendavad tööandjate ootused õpilaste vajadustega.

Tegevus 1.2: Kutseõppe koolitusmahtude kavandamine, õppekohtade tagamine ja õpilaste toimetulekut toetavad meetmed

1.2.1. Kutseõppe koolitusmahtude kavandamine ja õppekohtade tagamine

Kutseõppe senine rahastamismudel ei keskendu piisavalt tulemuslikkusele, ressursside efektiivsele kasutusele ja uuenduste rakendamisele. Saavutamaks kutseõppes osaluse kasvu, peavad koolitusvõimaluste kavandamine, rahastamine ja toetustegevused varasemast rohkem arvestama kutseõppe sihtrühmade vajaduste ja eripäradega ning soodustama koolide tulemuslikkust.

Tegevuse raames:

- tagatakse õppeteenustasuta õppekohad kõigile kutsekeskharidust omandada soovijatele ning lähtuvalt isiku soovist, tööturu vajadusest ja OSKA suunistest neile isikutele, kes vajavad täiendus- või ümberõpet;
- rakendatakse kutseõppe uus rahastamismudel, rahastamine diferentseeritakse lähtuvalt kutseõppe korraldamise eesmärkidest. Kutseõppeasutuse seaduses sätestatakse tegevustoetuse ning tulemuskäskkirja põhimõtted.
- kutseõppe arengu ühiseid eesmärke arvestavalt uuendatakse kutseõppeasutuste arengukavasid ning analüüsitakse seatud eesmärkide täitmist läbi regulaarsete tegevusaruannete seire.
- analüüsitakse kutseõppeasutuste pindade sh praktikabaaside ning tehnoloogiliste seadmete riskkasutuse võimalikkust.

- töötatakse välja ettepanekud nõunike kogu liikmete tõhusamaks kaasamiseks kooli arendustegevustesse, võrgustiku tööks ning koolitamiseks.
- toimub pidev kutsekoolide võrgu seire (õpilaste liikumine, koolide täitumine, vajalikud ümberkorraldused, sh OSKA ettepanekutest tulenevalt).

Tulemus: Õppeteenustasuta õppekohad loovad kutseharidusele võrdse ligipääsu. Rahastamismudel toetab kutsehariduse eesmärkide saavutamist. Koolitusmaht ning pindade ja tehnoloogiliste seadmete kasutus on optimaalne ja kooskõlas OSKA raportite soovitustega.

1.2.2. Õpilase toimetulekut toetavad tugiteenused ja toetused (EÕS 3.5.4., 5.5. ja 5.6.)

Õpilaste tugisüsteemi rakendamise eesmärk kutseõppeasutustes on toetada õpilaste tulemuslikku osalemist õppetöös ja edukat õpingute lõpetamist ning üleminekut tööturule. Tugisüsteemi hulka kuuluvad õppeasutuses pakutavad tugiteenused (õpiabi, karjääriteenused, eri- ja sotsiaalpedagoogiline teenus, psühholoogiline teenus) ning riigi poolt tagatud toetused (koolilõuna toetus, sõidukulude hüvitamine, õppetoetused).

Kutseõppe katkestamise vähendamiseks on oluline senisest enam tähelepanu pöörata katkestamisohu tegurite ennetamisele ja varasele märkamisele koolis. Siinjuures on erilise tähelepanu all kutsekeskharidusõppe korraldus ja vajalikud tugimeetmed.

Toetused peavad tagama kutseõppe kättesaadavuse ning vähendama õpingute katkestamist majanduslikel põhjustel. Lisaks on toetuste süsteemil oluline roll õpilaste valikute mõjutamisel ning seega meetmetel, mis motiveeriksid noori kutseõppe kasuks otsustama ja edukalt õppima. Senised meetmed (koolilõuna toetus, sõidukulude hüvitamine, põhitoetus ja eritoetus) ei täida täiel määral neile seatud eesmärgi, toetus ei jõua alati kõikide toetust vajavate õpilasteni ning toetuste menetlemine on sageli õppeasutuste jaoks ebamõistlikult suure halduskoormusega.

Tegevuse raames:

- tuginedes kutseõppeasutuste tugisüsteemide uuringule töötatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi, Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse ja SA Innove koostöös välja tegevuskava koolide tugisüsteemide tulemuslikkuse tõstmiseks katkestamist ennetava meetmena;
- analüüsitakse kaasava kutseõppe korraldamise võimalusi ning esitatakse ettepanekud nii õppesse sisenemise, õppekava valikute piisavuse, õppekorralduse ülesehituse kui üleminekute toetamise lõikes;
- koostöös Sotsiaalministeeriumiga (Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus) toetatakse kutseõppeasutusi õppeprotsessi ja tugisüsteemide tõhusamal rakendamisel hariduslike erivajadustega õppijaile, sh integreeritud teenuste rakendamise võimalustest ja kohasest erikutseõppe metoodikast;
- koostöös asjaomaste partneritega töötatakse välja ja viiakse ellu kommunikatsiooniplaan nii potentsiaalse sihtrühma kui avalikkuse teavitamiseks kutseõppe võimalustest kui parima praktika jagamisest koolidele, puudeliitudele ja ettevõtetele;
- kaardistatakse erivajadusega õppijale sobiva kohandatud õppevara vajadus;
- laiendatakse üldhariduses tuntud kiusamisvaba kooli mudelit kutsekoolidesse ja kirjeldatakse kooliturvalisuse seire alused. Aastaks 2020 peaksid vähemalt 30% koolidest, kus toimub kutsekeskharidusõpe, rakendama mõnda kiusamist ennetavat meetet.

Tulemus: Väheneb kutseõppe katkestamine, sealhulgas majanduslikel põhjustel. Kutseõppeasutused arvestavad võrdse kohtlemise põhimõtet ja erinevate sihtrühmade vajadusi, sh eesti keelest erineva kodukeelega õpilased, uusimmigrandid ja tagasipöördujad, haridusliku erivajadusega õpilased. Tõhusamalt toetatakse erivajadustega õppurite üleminekuid haridussüsteemis ning siirdumist tööellu.

1.2.3. Õpetajate ja koolijuhtide väärrika töötasu tagamine

Tegevuse raames:

- tagatakse kutsekoolides töötavate õpetajate keskmise töötasu kasv vähemalt samal tasemel üldhariduskoolide õpetajatega;

- iga-aastaselt vaadatakse üle riigi omandis olevate koolijuhtide palgatase. Korrigeerimine toimub vastavalt koolijuhtide kompetentsimudelile, arenguvestluste tulemustele ning samaväärsel ametikohal riigi keskmise palgatase muutustele.

Tulemus: Kutsekooli õpetajate keskmine palgatase on 20% kõrgem kui riigi keskmine palk.

Tegevus 1.3: Kutseõppeasutuste õppekavarühmade üleriigilise jaotuse optimeerimine ja õppekeskkonna kaasajastamine (EÕS 5.3.)

- Riigi eelarvest rahastatavad kutseõppeasutused arendavad oma õppekavarühmasid vastavalt koolivõrgu kavale ning arengukavadele, sh arvestades potentsiaalset õppijate arvu ja lõpetajate tööturul rakendumise võimalusi ning tasemeõppe mahtude vajadust.

Tulemus: Kutseõppeasutuste ja õppekavarühmade jaotus on optimaalne ning õppebaaside riskasutus tagab erinevate piirkondade töandjatele vajaliku tööjõu koolitamise. Kutseõppeasutustes on ajakohane sisseade ja võimekus toetada õppevaldkondade ja piirkonna arenguid. Koolid järgivad kaasava hariduse põhimõtteid.

Tegevus 1.4: Rahvusvahelise koostöö arendamine (EÕS 1.4.2.)

Rahvusvaheline koostöö toetab nii kutseharidussüsteemi uuendamist ja muutumist kui ka õpetajate ja õpilaste õpirännet. Õpirände kogemus aitab kaasa õpetajate professionaalsele arengule ja parandab õpilaste konkurentsivõimet tööturul. Kutseõppealase õpirände edendamiseks ja lihtsustamiseks on Euroopa Liidus käivitatud mitu instrumenti, sh Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteem (ECVET), Euroopa kutsehariduse kvaliteeditagamise võrdlusraamistik (EQAVET), oskusi ja kvalifikatsioone kirjeldavad Europassi dokumendid jm. 1. jaanuarist 2014 viiakse ellu haridus-, koolitus-, noorte- ja spordivaldkonna programmi Erasmus+, mis hõlmab ka kutseharidust ja võimaldab kutseõppijate, sh töökohapõhises õppes osalejate õpirännet praktika sooritamiseks, koolidevahelise koostöö toetamist jne.

Tegevuse raames:

- tagatakse kutseharidussüsteemi kooskõla Euroopa kutsehariduse arengusuundade, algatuste ja tegevustega (ECVET ja EQAVET);
- toetatakse osalemist rahvusvahelistes võrgustikes, rahvusvahelist koostööd, kutsehariduspoliitika arendamist ja heade kogemuste vahetamist, sh Erasmus+ programmi raames.

Tulemus: Kasvab õpilaste ja õpetajate õpiränne ning koolide osalus rahvusvahelises koostöös. Kutsehariduspoliitika kujundamisel tuginetakse rahvusvahelistele kogemustele. Rakendatakse ELi instrumente.

4. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad muud poliitikainstrumendid

4.1. EÕS Tööturu ja õppe tihedama seostamise programm

Programmi raames:

- **tööturuvajaduse seire-, prognoosi- ja tagasisidestamise süsteemi (OSKA) väljaarendamine** annab sisendi tööturu vajaduse paremaks seostamiseks kutseõppe tellimusega. Tehakse haridustasemeid (kutseharidus, kõrgharidus) läbiv õppekavade analüüs ning viiakse ellu arendustegevused. Selleks hinnatakse valdkondade kaupa õppekavade tänane paiknevus õppeastmetel (eelnevalt kokkulepitud majandussektorite kaupa) nii kutseharidusõppes kui kõrgharidusõppes 25 valdkonnas. Kõrgkoolidele/kutseõppeasutustele antakse eelkõige kasvuvaldkondades soovitud õppekavade ümberkujundamiseks ja vajaduse korral haridustaseme paigutuse muutmiseks. Soovitused viiakse sisse tulemuslepingutesse ja kutseõppeasutuste käskkirjadesse;
- vastavalt EÕSi eesmärkidele hinnatakse ja täiendatakse kutseõppe kvaliteedi tagamise mudelit, sh hindamiskriteeriume. Viiakse läbi **õppekavarühmapõhised kvaliteedi hindamised** kõigis kutseõpet pakkuvates õppeasutustes. õppekavarühmade hindamise tulemused on kõikidele

osapooltele avalikult kättesaadavad ning neid kasutatakse parenduste elluviimiseks ja otsustusprotsessides;

- **tõhustatakse praktikakorraldust.** Levitatakse praktikakorralduse parimaid praktikaid, regulatsioonides tähtsustatakse praktika juhendamist, edendatakse eri praktikavorme või -mudeleid (sh erialaspetsiifilisi), koolitatakse ettevõtte- ja koolipoolseid juhendajaid ning tõhustatakse õpetajate stažeerimist ettevõtetes, võimaldatakse õpilastele praktikatoetust ning arendatakse õppeasutuste ja tööandjate koostööd;
- **ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemse arendamise** raames toetatakse õpilaste ettevõtlikkusega seotud oskuste kasvu ning ettevõtlusõpet tasemeõppes;
- aastani 2020 tagatakse õppimisvõimalused 8000 töökohapõhises õppes osalejale. **Töökohapõhise õppevormi** ehk õpipoisiõppe laiendamiseks suurendatakse tööandjate teadlikkust selle õppevormi eelistest ja võimalustest ning kaasatakse tööandjaid senisest enam õppe korraldamisse. Levitatakse töökohapõhise õppe parimaid praktikaid, arendatakse töökohapõhise õppe mudeleid, uuritakse õppe erinevaid tahke, sh tasuvust ja maksumust, koolitatakse ettevõttepoolseid juhendajaid ning arendatakse õppeasutuste ja tööandjate koostööd;
- kutseõppijatele pakutakse täiendavat eesti keele ja erialase võõrkeele õpet ning toetatakse kutseõppeasutusi eestikeelsele õppele üleminekul;
- **kutsehariduse maine tõstmiseks ja kutseõppe populariseerimiseks** suurendatakse põhikoolide ja gümnaasiumide lõpetajate teadlikkust kutseõppe võimalustest ning toetatakse üldhariduskoolide õpilaste ja õpetajate, samuti lapsevanemate seas positiivse hoiaku kujunemist kutsehariduse suhtes. Koondatakse ja levitatakse infot õppimisvõimaluste kohta sihtrühmadele sobivates kanalites ja erinevates veebikeskkondades, kavandatakse ja viiakse ellu kutseharidust populariseerivad kampaaniaid (mh sotsiaalmeedias) ja üritusi, valmistatakse ette ja levitatakse sihtrühmadele sobivas formaadis infomaterjale (nt trükised, esitlused, videod jms) ning meediakajastusi. Kajastatakse olulisi kutseharidussüsteemi uudiseid ja sündmusi ning kutseõppe lõpetanud õpilaste edulugusid. Suurt tähelepanu pööratakse kutseõppeasutuste kommunikatsioonioskuste parandamisele. Töö ja meisterlikkuse väärtustamiseks jätkatakse kutsemeistrivõistluste (sh suurürituse Noor Meister) korraldamist.

4.2. EÕS Digipöörde programm

Programmi raames:

- digikultuuri lõimimisel õppeprotsessi töötatakse välja ja rakendatakse kõigil haridustasemetel õppijate õpitulemuste e-hindamise metoodika koos e-hindamist võimaldava infotehnoloogilise rakendusega, mis võimaldab hinnata ka võtmepädevusi ja probleemilahendusoskusi;
- toetatakse tarkvaralahenduste loomist ja simulaatorite soetusi, mis võimaldavad kutsehariduses digitaalse õppevara koostamist, levitamist ja kasutamist. Õpetajatele ja õppijatele tagatakse kasutajasõbraliku e-õppevara kättesaadavus. E-õppevarale kehtestatakse kvaliteedinõuded. E-õppevarale ülemineku pilootprojektides osalenud koolid jagavad oma kogemusi kõigile teistele;
- uuendatakse kutsehariduse õppekavad, et tagada erialale vastavad IKT -oskused.

4.3. EÕS programm „Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning haridusasutuste juhid“

Kutseõppeasutustes on eesmärgiks suurendada praktilise kogemuse ja töövaldkonna kvalifikatsiooniga õpetajate osakaalu ning tõsta seeläbi kutsehariduse kvaliteeti ja populaarsust. Tarvilik on luua paindlikud, sihtrühma ajaressurssi arvestavad, ajakohased õpilahendused neile, kes soovivad kutseõppeasutuse õpetajaks või juhiks saada alternatiivseid õpi- ja töökogemuse teid pidi, võimaldades neil ka töö kõrvalt lisapädevusi omandada.

Lisaks sellele on kvaliteedi tagamiseks oluline tõsta kutseõppeasutuste õpetajate ja koolijuhtide professionaalsust, samuti suurendada õppe vastavust koolitatavate sihtrühmade vajadustele, arvestades ka vähem motiveeritud põhikoolijärgsete õppijatega, erivajadusega õpilaste, põhihariduseta õppurite ja täiskasvanud õppijatega.

Programmi raames:

- kujundatakse õpetajate ja koolijuhtide **mitmetasandiline täiendusõppesüsteem**;
- rakendatakse **ühtne eneseanalüüsikeskkond**, milles kutseõppeasutuste õpetajatel on võimalik oma kompetentse hinnata vastavalt kutsestandardile (eneseanalüüs), saada kolleegidelt tagasisidet ja koostöös juhiga määratleda oma arenguvajadused. Kasutusse võetakse ühtne arenguestluste keskkond.
- rakendatakse **kutseõppeasutuse juhi pädevusnõudeid**, millest lähtutakse juhtide värbamisel, töö tagasisidestamisel ning täiendusõppe pakkumisel. Kutseõppeasutuse juhtide täienduskoolitusprogrammides pakutakse juhtidele kutseõppeasutuste spetsiifikat arvestavat ettevõtluse moodulit ning oskusteavet kutsekoolide eripärastes juhtimisvaldkondades. Juhtide järelkasvu tagamiseks kutsutakse ellu keskselt koordineeritud järelkasvuprogrammid.
- töötatakse välja tegevuskava kutseõpetajate järelkasvuprogrammi rakendamiseks.

4.4. EÕS Üldhariduse programm

Programmi raames:

- kavandatakse meetmed ja tegevused, mis toetavad õppija teadlike valikute kujunemist ja suurendavad tema vastutustunnet õpivalikute tegemisel.
- viiakse ellu algatus Huvitav Kool, mille raames analüüsitakse üldharidusest kutseharidusse sujuva ülemineku võimalusi ning selgitatakse koostöös eri taseme õppeasutustega välja võimalikud parendusmeetmed. Kutseõppeasutustes rakendatakse Huvitava Kooli programmis kirjeldatud kutseõppeasutustele sobivaid ettepanekuid/lahendusi.

4.5. EÕS Täiskasvanuhariduse programm

Programmi raames:

- töötatakse välja kontseptsioon täiskasvanute tagasitoomiseks kutseharidusse, sh kutsekeskharidusõppesse;
- arendatakse edasi täienduskoolituse kvaliteedi tagamise põhimõtteid ja suurendatakse täienduskoolituse paindlikkust kutseõppeasutustes;
- koordineeritakse varasema õppe ja töökogemuse arvestamise süsteemi arendamist, et avardada mitteformaalse ja informaalset õppe kaudu omandatu tunnustamise võimalusi;
- tõstetakse täiskasvanuhariduse sihtrühmade teadlikkust elukestva õppe vajalikkusest ja õppimisvõimalustest, et suurendada õppes osalemist;
- kaetakse kutseksamite väljatöötamise ja läbiviimisega seotud kulud.

4.6. EÕS Koolivõrgu programm

Koolivõrku korrastades viiakse õppekohtade jaotus ja õppetingimused vastavusse demograafiliste muutustega, et säilitada kaasava hariduse põhimõtetest lähtuv juurdepääs kõrge tasemega kutseharidusele kõigis Eesti piirkondades. Kavandatakse investeeringud kutseõppeasutuste hoonetesse ja muudesse rajatistesse. Kõige suuremaks investeeringuks on Tallinnasse rajatav muusika ja tantsuerialade ühendkool. Samuti vajavad ajakohastamist Rakvere Ametikooli, Võrumaa Kutsehariduskeskuse, Luua Metsanduskooli ja Tallinna Teeninduskooli ühiselamud ning Järvamaa Kutsehariduskeskuse Säreveere õppekoha õppehoone.

5. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele

Läbivad teemad	Programmi mõju läbivate eesmärkude saavutamisel
Võrdsed võimalused	Positiivne. Tagatakse võrdsed võimalused kutseõppeks. Programm toetab muutuva õpikäsituse rakendamist, mille kaudu toetatakse õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut. Samuti toetatakse erivajadusega ning eesti keelest erineva emakeelega õppureid.
Regionaalareng	Positiivne. Programm toetab õppimisvõimaluste säilimist erinevates Eesti piirkondades ning piirkondlike kutsehariduskeskuste kujunemist. Kutsekoolid toetavad kohaliku ettevõtluse arengut ja jätkusuutlikkust.
Infoühiskond	Positiivne. Programm näeb ette üldpädevuste, sh digipädevuse arendamist ning nende lõimimist erinevate aine- ja eriala valdkondadega
Riigivalitsemine	Pigem positiivne. Kutsekoolide puhul on suures osas tegemist riigi koolidega. Mõistlik kutsekoolide võrk ning rahastamismudel aitavad parandada ning muuta läbipaistvamaks üldist riigivalitsemist.
Keskkonnahoid ja kliima	Neutraalne. Otsene mõju keskkonnahoiu teemale puudub.

6. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigi eelarvestrateegia perioodiga, mis tagab kooskõla riigi eelarvestrateegia ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi kinnitab haridus- ja teadusminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist.

Programmi rakendamist juhib Haridus- ja Teadusministeeriumi kutsehariduse osakond. Programmide omavahelise kooskõla parandamiseks võib ministeerium moodustada tegevuste elluviimist koordineerivaid kogusid.

Programmi täitmise kohta antakse aru igal aastal. Haridus- ja Teadusministeerium koostab aastaaruande koos programmi täiendamise eelnõuga hiljemalt iga aasta 28. veebruariks.

Programm avalikustatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel.

7. Tegevuskava

Meede/ Tegevus ja tulemus		2016.a tegevused	2017. a tegevused	2018. a tegevused	2019. a tegevused	2020.-2022. aa tegevused
Meede 1: Õppes osaluse kasv ning lõpetajate parem vastavus tööturu vajadustele	<p>1.1 Kutseõppe kvaliteedi ja õppekorralduse arendamine (EÕS 1.1.2., 3.2.1., 3.2.2., 5.5.3. ja 5.5.6.)</p> <p>Kutsehariduspoliitikat kavandatakse tihedas koostöös huvipooltega, kaasatute võrgustik on laienenud. Selle tulemusena on kutseõppe õppekavasüsteem terviklik, õppekavad on ajakohased ja ühendavad tööandjate ootused õpilaste vajadustega.</p> <p>Alates 1.09.2017 võetakse õpilasi vastu ainult neile õppekavadele, mis on vastavusse viidud kutseõppeasutuse seaduse ja kutseharidusstandardiga. Õppekavade sisu ja maht toetavad uue õpikäsituse rakendumist kutsehariduses. Kutseõppeasutustes pakutakse kvaliteetset eesti keele kui teise keele õpet. 2019/20. õa sisseastujatele toimub eesti keelest erineva õppekeelega kutsekeskhariduse õppekavadel 60% õppes eesti keeles. VÕTA rakendamine kutseõppeasutuses on suurenenud, hindamise kvaliteet paranenud.</p>	<p>1) Koolides toimub sujuv üleminek kutseksamite arvestamisel lõpuksamitena. Selleks vaadatakse üle asjaomased regulatsioonid ning toetatakse koole muudatuse rakendamise ette valmistamisel. Arendatakse riiklike registrite omavahelist suhtlust (Kutseregister ja EHIS).2) Jätkutegevuste planeerimine vastavalt õppekavade ekspertiisi/analüüsi tulemustele</p> <p>3) Arendatakse ja toetatakse koolide varasema õppe ja töökogemuse hindajaid ja nõustajaid põhihariduseta täiskasvanute vastuvõtmiseks kutsekeskharidusõppesse</p>	<p>1) Võistlejate WorldSkillsiks ette valmistamine, WorldSkillsil osalemine</p> <p>2) Toetatakse vähemalt nelja kutseõppeasutust eesti keelsele õppele üleminekul</p>	<p>1) Võistlejate EuroSkillsiks ette valmistamine, EuroSkillsil osalemine</p> <p>2) Toetatakse vähemalt kolme kutseõppeasutust eesti keelsele õppele üleminekul</p> <p>3) Koostatakse eelnõu paremate ja sujuvamate üleminekuteede loomiseks põhikoolist kutsekooli ja kutsekeskharidusest (ühisõppekavad/vali kuaastad)</p> <p>4) Koostatakse eelnõu uue akrediteerimismudel i rakendamiseks</p> <p>5) Koostöös HITSAga tegeletakse IT Akadeemia idee arendamisega</p> <p>6) Analüüsitakse liikumist kutsekeskharidusest kõrgharidusse ning tehakse ettepanekud</p>	<p>1) Võistlejate WorldSkillsiks ette valmistamine, WorldSkillsil osalemine</p> <p>2) Toetatakse vähemalt nelja kutseõppeasutust eesti keelsele õppele üleminekul</p> <p>3) Rakendatakse uut kvaliteedihindamise mudelit</p>	

		<p>4) Võistlejate Euro Skillsiks ette valmistamine, EuroSkillsil osalemine</p> <p>5) Toetatakse vähemalt viite kutseõppeasutust eesti keelsele õppele üleminekul.</p> <p>6) Töötatakse välja ja rakendatakse tegevuskava üldhariduskoolide ning kutseõppeasutuste koostöö paremaks toimimiseks.</p> <p>7) Võetakse fookusesse kutseõppe katkestajate temaatika ning jagatakse koolide omavahelisi ning rahvusvahelisi parimaid praktikaid.</p>		edasiseks tegevuskavaks		
<p>1.2. Kutseõppe koolitusmahtude kavandamine, õppekohtade tagamine ja õpilaste toimetulekut toetavad meetmed (EÕS 3.5.4., 5.5. ja 5.6.)</p> <p>1.2.1. Kutseõppe võrgu toimimine ning kvaliteet on toetatud, ligipääs kutseharidusele õppeteenustasuta kohtade näol loodud. Kutseõppe rahastamismudel toetab kutsehariduse eesmärkide saavutamist. Kutseõppe koolitusmaht on optimaalne ja kooskõlas tööandjate vajadustega.</p> <p>1.2.2. Väheneb kutseõppe katkestamine, sealhulgas majanduslikel põhjustel. Kutseõppeasutustes rakendub terviklik tugisüsteem, mis arvestab võrdse kohtlemise põhimõtet ja erinevate sihtrühmade vajadusi, sh eesti keelest erineva kodukeelega õpilased, uusimmigrandid ja tagasipöördujad. Paraneb</p>	<p>1) Rahastamismudeli projekti valmimine.</p> <p>2) Seniste toetusmeetmete analüüs ning ettepanekud muudatusteks.</p> <p>3) HEV analüüs õpilaste sujuvaks üleminekuks kutsekooli ja kutsekoolist tööellu.</p>	<p>Uus rahastamismudel on valmis.</p>	<p>1) Rahastamismudeli baasrahastamise blokk on rakendunud. Töötatakse välja tulemusrahastamise komponendid ning käskkirja mudel</p> <p>2) Analüüsitakse riskasutuse võimalusi</p>	<p>Võimalusel rakendatakse uut kutsehariduse rahastamismudelit (koos tulemusrahastamise komponendiga) täiel määral</p> <p>Sh rakendatakse esmakordselt tulemuskäskkirju</p>	<p>Võimalusel rakendatakse uut kutsehariduse rahastamismudelit (koos tulemusrahastamise komponendiga) täiel määral</p>	

<p>kutsekeskharidusõppesse tulijate valmisolek eriala valida ja kutseõppes edukalt õppida. Suureneb kutseõppe populaarsus, paraneb õpilaste õppeedukus.</p> <p>1.2.3. Õpetajate ja koolijuhtide väärrika töötasu tagamine</p>				<p>Tagatakse õpetajatele ja koolijuhtidele motiveeriv töötasu</p>	<p>Avatakse kaunite kunstide kool Tallinnas.</p> <p>Tagatakse õpetajatele ja koolijuhtidele motiveeriv töötasu</p>
<p>1.3. Kutseõppeasutuste õppekavarühmade üleriigilise jaotuse optimeerimine ja õppekeskkonna kaasajastamine (EÕS 5.3.)</p> <p>Kutseõppeasutuste õppekavarühmade üleriigiline jaotus ja õppebaaside riskasutus tagab erinevate piirkondade tööandjatele vajaliku tööjõu koolitamise. Kutseõppeasutustes on ajakohane sisseseade ja võimekus toetada õppevaldkondade ja piirkonna arenguid. Kutseõppeasutustel on võimekus täisakrediteeringu saanud õppekavarühmades kutseeksameid läbi viia.</p>	<p>1) Kutseõppeasutuste arengute kavandamine ja kutseõppeasutuste arengukavade koostamine. Muudatuste elluviimine koolivõrgus (mh eesmärgiga vältida ebavajalikku dubleerimist).</p>	<p>Muudatuste elluviimine koolivõrgus (mh eesmärgiga vältida ebavajalikku dubleerimist).</p>	<p>Muudatuste elluviimine koolivõrgus (mh eesmärgiga vältida ebavajalikku dubleerimist).</p>	<p>Muudatuste elluviimine koolivõrgus (mh eesmärgiga vältida ebavajalikku dubleerimist).</p>	<p>Muudatuste elluviimine koolivõrgus (mh eesmärgiga vältida ebavajalikku dubleerimist).</p>
<p>1.4. Rahvusvahelise koostöö arendamine (EÕS 1.4.2.)</p> <p>Kasvab õppurite mobiilsus ja koolide osalus rahvusvahelises koostöös. Kutsehariduspoliitika otsuste langetamisel tuginetakse rahvusvahelisele kogemusele. Rakendatakse EL instrumente.</p>	<p>EL instrumentide rakendamine, osalus võrgustikes, „Erasmus+“ rakendamine.</p>	<p>EL instrumentide rakendamine, osalus võrgustikes, „Erasmus+“ rakendamine.</p>	<p>EL instrumentide rakendamine, osalus võrgustikes, „Erasmus+“ rakendamine.</p>	<p>EL instrumentide rakendamine, osalus võrgustikes, „Erasmus+“ rakendamine.</p>	<p>EL instrumentide rakendamine, osalus võrgustikes, „Erasmus+“ rakendamine.</p>

Teet Tiko
kutsehariduse osakonna juhataja